

Išvengiamo mirtingumo tendencijos tarp Lietuvos miesto ir kaimo gyventojų 1967-2011 m.

Vadovas: dr. R. Gurevičius

Atsakinga vykdytoja: S. Mekšriūnaitė

Tikslas.

Atliktame tyrime siekiama kompleksiskai išanalizuoti išvengiamo mirtingumo skirtumus ir tendencijas tarp miesto ir kaimo gyventojų pagal lytį Lietuvoje 1967-2011 m.

Metodai.

Tyrimui surinkti pirminiai duomenys apie 0-64 m. amžiaus gyventojų, 1967-2011 m. mirusių dėl išvengiamų priežasčių, skaičių pagal lytį, gyvenamąją vietovę ir penkmetines amžiaus grupes. Išanalizuoti išvengiamo mirtingumo skirtumai ir tendencijos, išnagrinėta išvengiamo mirtingumo įtaka vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės pokyčiams, gyventojų amžiaus įtaka išvengiamo mirtingumo rodikliams. Taip pat apskaičiuoti sąlyginai nauji rodikliai – realizuoti potencialūs gyvenimo metai, prarasti potencialūs gyvenimo metai ir jų vertė.

Rezultatai.

Tyrimo rezultatai parodė, jog išvengiamų ligų (būklių) rizikos grupė pagal lytį yra labiau vyrai nei moterys, o pagal gyvenamąją vietovę – labiau kaimo gyventojai nei miesto. Pastebėta, jog lytis yra didesnę reikšmę turintis veiksnys nei gyvenamoji vietovė. Tiriamu laikotarpiu mirties priežasčių struktūra šiek tiek pakito, nors pagrindinės ligos, lėmusios išvengiamo mirtingumo rodiklio dydį, liko tos pačios (hipertenzinės ligos ir smegenų kraujotakos sutrikimai, trachėjos, bronchų ir plaučių piktybiniai navikai, gimdos kaklelio piktybiniai navikai, tuberkuliozė, mirtys dėl motorinio transporto). Visgi beveik pusę visų išvengiamų mirčių 1967-2011 m. sudarė 3 perspėjamos mirties priežastys. Mirtingumas nuo jų ne tik nemažėjo, bet ir didėjo (išskyrus mirtis dėl motorinio transporto) – tai rodo mažai ar visiškai neveiksmingą visuomenės sveikatos politiką kovojant su šiomis ligomis Lietuvoje.

Dėl gyventojų amžiaus įtakos labiausiai buvo padidėjęs miesto moterų išvengiamo mirtingumo rodiklis (2011 m.), sumažėjęs – miesto vyrų (1976 m.). Labiausiai dėl išvengiamų mirčių per tiriamą laikotarpį sutrumpėjo vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (ypač kaimo vyrų – vidutiniškai 2,8 m.).

Per tiriamą laikotarpį labiausiai padidėjo kaimo moterų realizuoti potencialūs gyvenimo metai (1,5 karto). Pastebėta, jog lytis daro didesnę įtaką realizuotų potencialių gyvenimo metų netolygumams nei gyvenamoji vietovė. Daugiausiai potencialių gyvenimo metų dėl išvengiamų mirčių prarado kaimo vyrai, mažiausiai – miesto moterys. Atsižvelgiant į lytį, daugiau potencialaus gyvenimo metų prarado vyrai nei moterys, o pagal gyvenamąją vietovę – daugiau kaimo gyventojai nei miesto. Prarastų potencialių gyvenimo metų vertė išreiškiamą ekonominį praradimą per tiriamą laikotarpį sukėlė tik kaimo vyrų mirtys ir tik iki 1991 m. Moterų ir miesto vyrų išvengiamos mirtys ekonominio praradimo per tiriamą laikotarpį nesukėlė.

Apibendrinimas.

Atlikto tyrimo rezultatai patvirtina, jog svarbu imtis veiksmingų priemonių sustabdyti mirtingumo nuo hipertenzinių ligų ir smegenų kraujotakos sutrikimų didėjimą – tai apima kokybišką pirminę sveikatos priežiūrą ir intervencines sveikatos programas. Taip pat būtina ieškoti ir pritaikyti šalyje veiksmingesnes priemones, skirtas mažinti alkoholio ir tabako vartojimą bei didinti saugumą keliuose. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus, galima sakyti, jog mirtys dėl išvengiamų priežasčių labiausiai paliečia vyrus, ypač gyvenančius kaime. Tad planuojant visuomenės sveikatos intervencijas, gerinant sveikatos priežiūros kokybę yra svarbu rasti priėjimo prie šios gyventojų grupės kelius.